

Asia: VN/2949/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta suoritettavasta korvauksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Fysioterapeutit kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä asetuksen valmistelusta ja lausuu otsikon asiaan kohteliaimmin seuraavaa.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksin parantaminen on erittäin tärkeää. Aiemmin voimaan saatettu terveydenhuoltolain muutos oli tärkeä sote-alan harjoittelupaikkojen turvaamiseksi. Fysioterapia-alalla opiskelijoiden harjoittelupaikkojen riittämättömyys on muodostunut viimeisen vuosikymmenen aikana merkittäväksi ongelmaksi. Opintojen viivästyminen harjoittelupaikkojen niukkuuden vuoksi aiheuttaa ammattikorkeakouluille kustannuksia, pidentää tarpeettomasti opintojen kestoa ja hidastaa uusien asiantuntijoiden saamista työelämän käyttöön.

Julkisen terveydenhuollon opetusvastuuta tulee selkeyttää ja kannustimia vahvistaa.

Valitettavan usein julkisessa terveydenhuollossa opiskelijatyöhön suhtaudutaan kielteisesti. Terveydenhuoltolain opetusvelvollisuus ei ole sote-alan AMK-opiskelijoiden kohdalla riittävän painava ja julkinen terveydenhuolto osallistuu opiskelijoiden ohjaamiseen ja kliiniseen opetustoimintaan liian niukasti, vaikeuttaen opiskelijoiden harjoittelupaikkojen löytymistä. Suomen Fysioterapeutit esittää terveydenhuoltolain täsmentämistä julkisen terveydenhuollon opetusvastuun vahvistamiseksi ja selkeyttämiseksi.

Sote-alalla työelämän jatkuva kiire, henkilöstöpula ja tiukalle kiristetty henkilöstöpolitiikka ovat johtaneet siihen, että ohjaajilla ei ole opiskelijoille riittävästi aikaa, tai ohjausaika on suoraan pois

asiakastyöstä. Ohjaustyötä tekevä henkilöstö ei saa tekemästään työstä lisäkorvausta, eikä opetusvastuu jakaannu terveydenhuollossa tasavertaisesti. Kannustimet laadukkaaseen ohjaustyöhön kaipaavat vahvistusta. Sote-alan opiskelijoiden ohjaus on haastavaa ja osaamista vaativaa työtä, joka tulisi huomioida sekä työntekijöiden palkkauksessa että huolehtimalla ohjauksen mahdollistavista työjärjestelyistä.

Harjoittelukorvaukselle tulee asettaa myös laatuvaatimuksia.

Ministeriön valmistelemassa asetuksessa sidotaan korvausten maksamisen perusteet yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön ja oppilaitoksen väliseen sopimukseen. Suomen Fysioterapeutit toivoo, että sosiaali- ja terveysministeriö ohjaisi asetuksella terveydenhuoltoa parantamaan opiskelijoiden oppimista tukevien harjoittelumahdollisuuksien yhdenmukaisuutta ja tasalaatuisuutta. Korvauksen maksaminen tulisi sitoa harjoittelujen riittävään laatuun siten, että terveydenhuollon toimintayksiköiden tulisi huolehtia esimerkiksi riittävästä ohjauksen saamisesta, asiakastyön mahdollistumisesta, palautteesta, oikeudenmukaisen arvioinnin toteutumisesta sekä ohjaustyöhön käytetyn työajan riittävydestä. Korvaus voisi toimia terveydenhuollon toimintayksiköille painavana kannustimena kehittää opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia. Nykyisessä muodossaan asetus ei tätä mahdollisuutta hyödynnä.

Suomen Fysioterapeutit korostaa, että opiskelijoiden harjoittelujen laadun varmistumista ei voida jättää yksinomaan oppilaitoksen ja terveydenhuollon toimintayksikön välisen sopimuksen varaan. Oikeus korvaukseen muodostuisi nyt ehdotetun asetuksen perusteella ainoastaan harjoittelun toteutumisen kautta, eikä siis olisi merkitystä, miten harjoittelu on käytännössä järjestetty. Korvauksen voisi siis saada, vaikka harjoittelua ei olisi toteutettu oppilaitoksen ja terveydenhuollon toimintayksikön välisen sopimuksen mukaisesti. Oppilaitoksilla ei harjoittelupaikkojen vähäisyyden vuoksi ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa harjoittelun toteutukseen, koska tämä voi entisestään heikentää terveydenhuollon halukkuutta osallistua opiskelijoiden ohjaamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön on tärkeää ohjata terveydenhuoltoa opetusvastuun kantamiseen aiempaa voimallisemmin.

Suomen Fysioterapeutit ehdottaa asetuksen toiseen pykälään lisättäväksi uuden momentin, joka määritteli sellaiset keskeiset laatu ehdot, joiden olisi täyttyttävä, jotta korvaukseen muodostuisi oikeus. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijan oikeudet oppimiseen, riittävään ohjaukseen sekä oikeudenmukaiseen palautteeseen ja arviointiin. Opiskelijan ohjaajalle tulee järjestää opetus- ja ohjaustyöhön riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia ja ohjauksesta tulee maksaa korvaus myös ohjaajalle. Momentin tulisi ohjata myös harjoittelun tarkoituksenmukaisuuteen. Opiskelijoita ei tulisi esimerkiksi käyttää työvoimana sellaisiin avustaviin työtehtäviin (siivous, ruoan jakaminen, inventaario, logistiset tehtävät), jotka eivät edistä heidän oppimistaan.

Harjoittelukorvauksen taloudelliset vaikutukset on arvioitava myös yksityisen sektorin osalta.

Asetuksessa (tai hallituksen esityksessä HE 178/2022 vp) ei ole huomioitu ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia yksityisen tai kolmannen sektorin palveluntuottajien näkökulmasta. Suomen Fysioterapeutit huomauttaa, että merkittävä osa kuntoutusalan AMK-opiskelijoista suorittaa harjoittelua esimerkiksi pk-yrityksissä ja järjestöjen ylläpitämissä kuntoutusyksiköissä. Näissä toimipisteissä ei ole erillistä henkilöstöä opiskelijatoiminnan koordinointiin, vaan opiskelijatyöhön käytetty aika on käytännössä pois toimipisteen henkilöstön tuottavasta asiakastyöstä. Ammattikorkeakoulujen aiemmin maksama viikoittainen opetusvastuupalkkio ei ole kattanut edes yhden menetetyn asiakaskäynnin kustannuksia.

Pk-yritykset ja järjestöt ovat kuitenkin olleet jopa julkista terveydenhuoltoa aktiivisempia toteuttamaan opiskelijatyötä, koska opiskelijat on nähty sekä arvokkaana lisänä toiminnan kehittämiseksi, että potentiaalisena uutena työvoimana valmistumisen jälkeen. Julkisen terveydenhuollon hintoja polkeva hankintapolitiikka sekä Kelan tarpeettoman tiukka opiskelijoiden työn rajaaminen ovat kuitenkin johtaneet siihen, että opiskelijatoiminta käy elinkeinonharjoittajille taloudellisesti kannattamattomaksi, ellei opetusvastuukorvauksista saada riittävää kompensatiota ohjaustyön aiheuttamalle ansionmenetykselle. Julkisessa terveydenhuollossa korvausten rooli on erilainen, koska niillä toisaalta on suurina organisaatioina mahdollisuuksia monipuolisempiin työjärjestelyihin ja toisaalta myös lakisääteinen velvollisuus opetustoiminnan järjestämiselle.

Suomen Fysioterapeutit korostaa, että asetuksessa määritellyn korvaussumman tulee olla suuruudeltaan sellainen, että se kattaa opiskelijatyöstä syntyneet kulut myös pienten elinkeinonharjoittajien näkökulmasta.

Rahoitusta ei tule leikata.

Sosiaali- ja terveysministeriön perustelumuistion mukaan ammattikorkeakoulut ovat maksaneet harjoittelukorvauksia noin 14,2 miljoonaa euroa. Valtion talousarviossa harjoittelukorvauksiin on kuitenkin varattu vain 12 miljoonaa euroa, joka tarkoittaa harjoittelukorvausten leikkaamista 2,2 miljoonalla eurolla. Suomen Fysioterapeutit pitää leikkausta erittäin huolestuttavana ja korostaa, että etenkin ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden harjoittelupaikkoja on nykyisellään erittäin vaikeaa löytää.

Harjoittelukorvausten leikkaus lisää riskiä harjoittelupaikkojen niukkuudelle, koska jo aiemminkin riittämätön korvaus tulee jäämään tulevaisuudessa entistä pienemmäksi. Pahimmillaan riittämätön korvaus estää harjoittelujen toteutumisen yksityisellä sektorilla. Alkuvuonna 2023 useat yksityiset palveluntuottajat ovat ilmoittaneet odottavansa päätöstä harjoittelukorvauksen suuruudesta ennen opiskelijoiden ottamista harjoitteluun. Uhkana on, että lukuisia yksityisen sektorin harjoittelupaikkoja menetetään, eikä opiskelijoille synny lainkaan kokemuksia esimerkiksi Kelan vaativasta lääkinällisestä kuntoutuksesta.

Harjoittelukorvausten kiinnittäminen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutuksen määrärahaan on niin ikään ongelmallista, koska ei ole tarkoituksenmukaista, että esimerkiksi koulutusmäärien lisääntyessä harjoittelukorvaukset syövät erikoistumiskoulutuksen mahdollisuuksia.

Suomen Fysioterapeutit painottaa, että riittävällä harjoittelukorvauksella varmistetaan opiskelijoiden valmistuminen aikataulussa, turvataan tulevien asiantuntijoiden osaaminen ja vahvistetaan korkeakoulujen ja terveydenhuollon toimintayksiköiden kumppanuutta ja yhteistyötä, parantaen edellytyksiä mm. TKI-työlle.

Korpi Juho
Suomen Fysioterapeutit ry